

Miejska Biblioteka Publiczna im. Juliusza Słowackiego powstała w 1908 (pierwotna nazwa Miejska Biblioteka Literacko-Naukowa im. J. Słowackiego). Myśl założenia biblioteki zrodziła się wśród świątliwych tarnowian. Jednym z nich był Kasper Ciołkosz, nauczyciel gimnazjalny, organizator i prezes Polskiego Towarzystwa Demokratycznego w Tarnowie, który zainicjował założenie biblioteki w 1907.

Zarząd tarnowskiego Koła Towarzystwa Szkoły Ludowej **uchwałą z dnia 15 V 1908 powołał do życia bibliotekę publiczną**

gromadzącą dzieła z różnych dziedzin, głównie w języku polskim i dostępną dla wszystkich mieszkańców.

Uroczyste otwarcie biblioteki odbyło się 7 XI 1908 w budynku

Sokoła

. W chwili otwarcia księgozbiór liczył 2700 wol. i były to dary od instytucji oraz osób prywatnych. Kilkusettomowy księgozbiór podarował Roman Zawiliński, dyrektor I Gimnazjum, wybitny językoznawca.

Biblioteka utrzymywała się z funduszy Koła TSL, subwencji Rady Miejskiej oraz abonamentu czytelników. Funkcje kierownicze do II wojny światowej pełnili kolejno członkowie Zarządu tarnowskiego TSL (Józef Pollak dr filozofii, literat; Józef Szaflarski germanista i filozof; Stefan Język filolog klasyczny; Andrzej Indyk polonista i pedagog; Maria Madeyska działaczka kulturalno-oświatowa). Biblioteka mieściła się początkowo w Hotelu Krakowskim przy ul. Wałowej 2, następnie przy ul. Krakowskiej 20, skąd przeniesiono ją do Pasażu Tertila, a w 1918 znalazła siedzibę przy pl. Kazimierza Wielkiego 5 (w dawnym mieszkaniu Kaspra Ciołkosza). Pierwszy katalog książek dla 5 tys. wol. wydano drukiem w 1910. Biblioteka rozwijała swoją działalność. Zanotowano wzrost księgozbioru – 5 780 wol. (1911), 7 217 wol. (1913) i liczby wypożyczeń – 72 880 (1911), 99 036 (1913), liczba czytelników wynosiła ponad 1 000 osób.

Systematyczny rozwój biblioteki zahamowała I wojna światowa. Utracono 1 400 wol. Po przerwie spowodowanej działaniami wojennymi, otwarto bibliotekę ponownie w 1915. W czasie wojny nastąpił rozwój czytelnictwa, osiągnięto liczbę czytelników w I kwartale 1918 – 2 100 osób. Miejska Biblioteka Literacko-Naukowa im. Juliusza Słowackiego zajęła czołowe miejsce wśród bibliotek miejskich w Galicji. Wzrost księgozbioru w 1939 osiągnął 24 tys. wol.

Podczas okupacji hitlerowskiej biblioteka poniosła niepowetowane straty, obejmujące 45% księgozbioru. W lutym 1940 władze niemieckie zamknęły bibliotekę, a księgozbiór umieściły w piwnicach przeznaczonych na opał. Przez okres okupacji biblioteka działała w konspiracji dzięki zaangażowaniu bibliotekarzy. Po zakończeniu wojny w lutym 1945 bibliotekarki Ewa Olszak, Anna Wolsza i Emilia Rompalska przystąpiły do uruchomienia biblioteki w bardzo trudnych warunkach lokalowych pracując ofiarnie bez wynagrodzenia.

Wobec trudności z reaktywowaniem Koła TSL biblioteka przeszła pod opiekę Muzeum Ziemi Tarnowskiej, od 2 VII 1945 stała się oddziałem Biblioteki Muzeum Ziemi Tarnowskiej.

Stanowisko kierownika biblioteki otrzymała dr Maria Dziama. Na podstawie *Dekretu o bibliotekach*

1 I

1947 Zarząd Miasta Tarnowa przejął bibliotekę. W wyniku połączenia Biblioteki Muzeum Ziemi Tarnowskiej i Miejskiej Biblioteki Literacko-Naukowej im. J. Słowackiego powstała Miejska Biblioteka Publiczna im. J. Słowackiego. 1 III 1948 kierownikiem biblioteki został Alfred Hodbod germanista, filolog klasyczny, wizytator ministerialny, który w czasie sprawowania tej funkcji dał się poznać jako doskonały organizator pracy bibliotekarskiej; przygotował wiele ciekawych wystaw i założył osiem filii bibliotecznych na terenie miasta.

Zarząd Miasta wyremontował dla biblioteki budynek przy ul. Staszica 6. Uroczyste otwarcie nowego lokum odbyło się 6 I 1949, w nim znalazły swoje miejsce działy merytoryczne: wypożyczalnia, oddział dla dzieci i młodzieży, czytelnia, dział gromadzenia i opracowania zbiorów. W tym czasie księgozbiór liczył 45 048 wol., liczba czytelników wzrosła do 1364, odnotowano 67 558 odwiedzin w ciągu roku. W 1949 przystąpiono do ostatecznego uregulowania sprawy zbiorów podworskich. Nastąpiło to na spotkaniu przedstawicieli Biblioteki Jagiellońskiej i wrocławskiej Biblioteki Uniwersyteckiej z kierownictwem biblioteki. W MBP pozostało 516 starych druków polskich i obcych oraz ok. 3 000 książek XIX-wiecznych.

1956-71 pod kierownictwem Bronisława Jaśkiewicza, historyka, absolwenta UJ nastąpił imponujący rozwój MBP. Prowadzono prace związane z uporządkowaniem i zabezpieczeniem księgozbioru. Kontynuowano działalność oświatową i wystawienniczą. W różnych punktach miasta otwarto osiem filii bibliotecznych. Oddział dla Dzieci i Młodzieży, jedna z pierwszych bibliotek dziecięcych w woj. krakowskim, stosował różnorodne formy pracy z czytelnikiem: począwszy od opowiadania i czytania bajek, poprzez organizowanie konkursów, projekcji filmowych, przedstawień kukielkowych aż do zakładania kółek zainteresowań.

W 1971 obowiązki dyrektora MBP przejęła Zofia Mańka, historyk, absolwent Uniwersytetu Warszawskiego, która pełniła swoją funkcję do końca 1981. Nastąpił dalszy rozwój biblioteki. W 1975 działalność charakteryzują następujące dane: księgozbiór – 201 684 wol.; czytelnicy – 22

143; wypożyczenia – 601 051.

W wyniku reformy administracyjnej kraju powstało woj. tarnowskie (1975). Dnia 17 VII 1975 Wojewoda Tarnowski powołał Wojewódzką Bibliotekę Publiczną – z połączenia Miejskiej Biblioteki Publicznej im. J. Słowackiego i Powiatowej Biblioteki Publicznej. Stanowisko dyrektora WBP otrzymała Z. Mańka, dotychczasowa dyr. MBP. W strukturze WBP Miejska Biblioteka Publiczna funkcjonowała do końca 1991. Powstały nowe filie biblioteczne. Od 1991 władze miasta finansowały utrzymanie filii bibliotecznych, równocześnie opracowywano koncepcję docelowej struktury samorządowej Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Od 1 I 1992 rozpoczęła działalność reaktywowana MBP im. J. Słowackiego składającej się z nast. działów merytorycznych: Wypożyczalni dla Dorosłych, Oddziału dla Dzieci i Młodzieży, Oddziału Starych Druków, Działu Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Działu Instrukcyjno-Metodycznego oraz 15 filii bibliotecznych. Na stanowisko dyrektora biblioteki mianowano Janinę Kanię, absolwentkę filologii polskiej UJ. Powstały nowe działy: Oddział Informacji Komputerowej (1992), Dział Informacyjno-Wydawniczy z Centrum Wiedzy o Tarnowie i Regionie (1993), Oddział Książki Obcojęzycznej (1995). W Bibliotece Narodowej zakupiono pakiet bibliotecznego programu komputerowego MAK (1993). W Oddziale Informacji Komputerowej rozpoczęto tworzenie automatycznego katalogu centralnego rejestrującego nabytki dla wszystkich filii i działów bibliotecznych. Zarząd Miasta zatwierdził do realizacji Plan kompleksowej komputeryzacji MBP i przyznał środki finansowe (1996). Biblioteka uzyskała dostęp do Internetu i udostępniła komputerowe katalogi i bazy danych. Poszczególne działy i filie wprowadziły automatyzację.

Kolejna reforma administracyjna kraju i likwidacja woj. tarnowskiego wywarła wpływ na bibliotekę. Od 1 VII 1999 WBP została włączona w strukturę MBP. Miejska Biblioteka Publiczna od tego czasu pełni także funkcje powiatowe, sprawując nadzór merytoryczny nad bibliotekami publicznym w pow. tarnowskim. Działalność podstawową MBP wykonuje dwanaście działów merytorycznych i dwanaście filii bibliotecznych zlokalizowanych na terenie Tarnowa. Stan zbiorów na dzień 30 VI 2008 wynosił: liczba książek – 357 179; liczba roczników czasopism – 4 711; liczba kaset książki mówionej – 44 236; liczba jednostek zbiorów starych druków – 992. Z usług biblioteki na dzień 31 grudnia 2007 korzystało – 30 662 zarejestrowanych czytelników, którzy wypożyczyli do domu – 454 175 książek i – 10 750 czasopism bieżących, oraz – 49 930 kaset książek mówionych. Czytelnie biblioteczne odwiedziło – 27 623 czytelników, którym udostępniono – 70 161 książek i – 9 700 roczników czasopism oraz – 56 483 czasopism bieżących.

Księgozbiór MBP ma charakter uniwersalny, tzn. biblioteka gromadzi beletrystykę polską i obcą,

literaturę popularnonaukową, podręczniki akademickie, wydawnictwa naukowe oraz roczniki czasopism. Biblioteka posiada również zbiory zabytkowe (starodruki, rękopisy, czasopisma, muzykalia i kartografia). Do takich należą zgromadzone w Oddziale Starych Druków i Książki XIX-wiecznej fragmenty księgozbioru rodowej biblioteki książąt Sanguszków (najstarszy starodruk – *Statut Jana Łaskiego* – wyd. 1506) oraz księgozbiory okolicznych rodów ziemiańskich, jak: Cieleckich z Ryglic, Konopków z Brnia i Olesna, Stadnickich z Wielkiej Wsi, Zborowskich z Pogwizdowa i Żabów ze Zbylitowskiej Góry. Interesująca jest też kolekcja ponad 50 egz. fińskiego eposu *Kalewala* przekazana przez Norberta Lippóczego. Imponującym zbiorem jest księgozbiór Adama i Lidii Ciołkoszów, przekazany bibliotece przez Instytut Polski i Muzeum im. W. Sikorskiego z Londynu. Cennym darem jest zbiór publikacji o Tarnowie i regionie tarnowskim przekazany po śmierci W. Gryła przez córkę. Poza pracą usługową biblioteka prowadzi bogatą działalność kulturalno-oświatową. W galeriach bibliotecznych organizowane są wystawy książkowe i artystyczne. Działają kluby – Klub E-Seniora, Dyskusyjny Klub Książki, Klub Literacki „13”, Klub Przyjaciół Książki, Dyskusyjny Klub Książki Mówionej oraz Klub Młodych Autorów. Organizowane są spotkania autorskie, warsztaty literackie, prelekcje, lekcje biblioteczne, konkursy; dla najmłodszych odbywają się zajęcia literacko-plastyczne w przedszkolach bibliotecznych. Przy bibliotece działają *Telecentra*, tzn. punkty z dostępem do Internetu stworzonych w ramach systemu *Edunet*.

Kolejną formą pracy jest działalność wydawnicza. Pierwsza publikacja to *Z dziejów Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Juliusza Słowackiego w Tarnowie 1908-1068. Pod red. B. Jaśkiewicza (1970)*.

Wydano kilka tomików poezji uzdolnionej młodzieży z Grupy Młodych Autorów, która również przygotowuje poszczególne numery pisemka *Aspiracje*.

O tematyce regionalnej ukazały się m. in.:

Tarnów i jego okolice w legendzie (2000), *Ocalić od zapomnienia: patroni tarnowskich ulic. T.1 i 2 (2003 i 2004)*, *Tarnowskie kalendarium (2004)*, *Europejczyk rodem z Tarnowa (2007)*

i *Bibliografia miasta Tarnowa. T. 1-10 (1992-2006)*.

Miejska Biblioteka Publiczna została uhonorowana medalem SBP *Bibliotheca Magna Perennisque (2003)*.

Maria Sąsiadowicz

Tekst pochodzi z *Encyklopedii Tarnowa* wydanej przez Tarnowskie Towarzystwo Kulturalne w 2010 r.